Skogsbeskattning och skogspolitik

Av skogsmästaren Per-Erik Offesson

Kanske kan skogsbeskattningen i praktiken inte lösas efter fullt så enkla och eleganta linjer som regeringsrättssekreteraren Ulf Malmgård drar upp i sitt inlägg i denna tidskrift nr 1/1973. Men Malmgård sätter fingret på några för skogsbrukets beskattning mycket viktiga punkter. Ur skogspolitisk synpunkt är hans tankegångar inte utan intresse.

Departementschefens direktiv för utredningen av skogsbeskattningen innehöll den begränsningen att utredningen i första hand skulle vara av teknisk natur. Problemen skulle kartläggas och förslag till tekniskt lämpliga lösningar skulle framläggas. Därefter torde "få övervägas huruvida förslaget direkt kan ligga till grund för lagstiftning eller om det bör överarbetas med andra utgångspunkter än de rent tekniska".

Direktiven förklarar varför skogsskattekommittén i sitt betänkande (SOU 1969: 30) i det närmaste bortsett från de skogspolitiska aspekterna på skogsbeskattningen. Det betyder emellertid inte att kommitténs förslag är utformade så att de är — som kommittén själv säger — "neutrala ur närings- och skogspolitisk synpunkt". Det vore nog också att begära för mycket. Hur skulle det system se ut som inte på något sätt påverkar skogsföretagarnas handlande?

Ingen vill väl bestrida att kommitténs "kontantprincip" (slopande av värdeminskningssystemet och reavinstbeskattningen av skogen) mera tillgodoser den passive och avyttrande skogsägaren och mindre den aktive, nystartande och rationaliserande skogsföretagaren. Att detta medför allvarliga skogspolitiska följder är självklart.

För många etablerade skogsägare skulle det bli intressant att driva skogsbruket på sparlåga under innehavstiden. Istället skulle de låta mer eller mindre av avkastningen gå med i en framtida avyttring av hela eller delar av egendomen. Därigenom skulle den sparade avkastningen undgå all beskattning. Kommittén menar — dock utan att närmare ha utrett eller belyst saken — att detta inte skulle vara någon fördel. Priset på skogen vid avyttringen måste nämligen bli lägre genom att köparen inte skulle ha rätt till värdeminskningsavdrag. Men då har man inte tillräckligt tänkt på att det finns andra köparekategorier än privata till skogsfastigheter, t ex stat, kommun och skogsindustri. Dessa har i nuvarande system av flera skäl inte samma anledning som privata att utnyttja värdeminskningsavdrag. De kan därför mycket väl i ett system utan avdrag i princip hålla samma prisnivå som hittills.

För de nystartande eller tillskottsförvärvande privata skogsägarna skulle uppkomma många svårigheter och delvis olösliga problem. Det gäller inte minst de som

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:49

måste konkurrera med de nämnda kategorierna om skogsfastigheter. Skillnaderna i t ex marginalskatterna mellan de olika kategorierna är nu ofta mycket stora.

Så sent som i slutet av 60-talet, då skogsskattekommitténs förslag kom, kunde väl knappast någon ens drömma om att marginalskatten även i ordinära inkomstlägen skulle kunna bli 60—70 procent eller mer. De självverksamma skogsägarnas uttag av förvärvat skogskapital skulle dessutom i kommitténs system drabbas av sociala avgifter och numera också av "löneskatt" (det gäller alltså inte bara arbetsinkomsten utan också skogsnettot). Det är en klen tröst i den ekonomiska ruinen att ATP-avgiften på skogskapitalet bidrar till en högre pension en gång i framtiden.

Hur skulle den private skogsägare klara sig, som nyligen i hård och öppen konkurrens med Domänverket förvärvade angränsande skog för drygt 1.5 milj kronor och som strax därefter med hjälp av sin skogsägareförening måste ta ut skog för över 1 milj kronor för att i vidaste mening ekonomisera rationaliseringsförvärvet? Rätten att belåna skogskontomedel enligt kommitténs förslag skulle inte vara honom till särskilt stor hjälp. Många liknande exempel — om än inte i den skalan — finns ute i våra skogsbygder.

Det är lätt att se att kommitténs system inte skulle vara särskilt avverkningsstimulerande. En mycket hård beskattning vid avverkning under innehavstiden och ingen beskattning alls vid avyttringen får med säkerhet avverkningsfördröjande effekter. Det är just en av skogens egenheter att avkastningen kan antingen tas ut löpande eller också sparas under rätt lång tid utan att produktionsförlusterna blir alltför påtagliga. Den jämförelse med jordbruksgröda som intendenten Hans Markstedt gör i sin artikel i denna tidskrift nr 4/1973 haltar därför rätt väsentligt.

Skogsskattekommittén är närmast förvånad över att värdeminskningsavdragen utnyttjats i så liten omfattning. Den tycks också därav dra slutsatsen att skogsägarna anslutit sig till den "kontantprincip" som kommittén förordar. Men förklaringen är naturligtvis i första hand att avsättningssituationen och virkesbehovet hittills inte medgett avverkningar som på långt när uppgått till tillväxten. I landet i sin helhet har under de senaste 50 åren virkesförrådet ökat från ca 1.6 miljarder kbm till ca 2.4 miljarder kbm. I denna allmänna bild säger det sig själv att den större delen av de enskilda enheterna inte ens tillfälligt kan ha minskat sitt virkesförråd eller värde. Men dessutom har naturligtvis inflationen, de krångliga och oklara bestämmelserna och den här och var mycket omständliga och fiskala bedömningen av avdragsyrkandena bidragit.

Den framtida skogspolitiska situationen blir helt annorlunda. Den ställer långtgående krav på skogsägarna om snabbare avverkningar och större aktivitet. I det läget behövs ett skogsskattesystem som inte motverkar avverkningsviljan eller den inre och yttre rationaliseringen i skogsbruket. Det är i förlängningen av största betydelse för den skogsindustriella verksamheten och utvecklingen i skogsbygderna.

Skogspolitiska utredningen har naturligtvis i någon mån insett skogsskattesystemets betydelse för aktiviteten och rationaliseringen. I sitt betänkande (SOU 1973: 14) — låt vara att detta i andra stycken var så omöjligt att det redan tycks ha lagts till handlingarna — har utredningen ett särskilt kapitel med bl a förslag till mycket

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:49

betydelsefulla kompletteringar av skogsskattekommitténs system. Förslagen syftar bl a till att genom skogsuttag underlätta självfinansiering av både nystarts- och tillskottsförvärv av skog eller andra investeringar.

Det är nödvändigt att de skogspolitiska aspekterna blir beaktade i en kommande skogsskattelagstiftning. Men för detta krävs inte nödvändigtvis att skogsbeskattningen bryts ut från inkomstskattesystemet i övrigt. Det är tvärtom så att de skogspolitiskt betingade kraven på skogsskattesystemet till väsentlig del kan tillgodoses efter linjer som mycket väl ansluter till våra allmänna inkomstskatteprinciper.

I sin strävan att nå förenklingar har skogsskattekommittén för sin del snarast brutit med flera av de bärande principerna för vårt inkomstskattesystem. Här behöver bara nämnas principerna om skatt efter förmåga och neutraliteten mellan olika företagsformer och personer i olika progressionslägen. Men dessutom blev alltså den föreslagna konstruktionen olämplig ur skogspolitisk synpunkt.

En företagsekonomisk syn måste få sätta sin prägel också på skogsskattesystemet. Detta måste byggas upp så att skogsföretagaren — liksom i princip den rörelsedrivande eller den jordbrukande företagaren — får möjlighet till en konsoliderande reservbildning. Den osäkerhet om framtida ekonomiska resultat som alltid finns i en så långsiktig och konjunkturkänslig verksamhet som skogsbruk motiverar i högsta grad rätt till en sådan reservbildning. Den av flera skäl nödvändiga periodiseringen av avverkningarna kräver möjlighet till inkomstutjämning. Ett system som följer de huvudlinjerna är också väl lämpat ur skogspolitisk synpunkt.

I frågan om bl a reservbildningen är naturligtvis Malmgårds idéer intressanta. Detsamma gäller skogspolitiska utredningens synpunkter och förslag om skogsbeskattningen. De bygger för övrigt till stor del på skogsägareorganisationernas remissyttranden över skogsskattekommitténs betänkande. De framförda principförslagen har det gemensamt att de medför eftersträvade förenklingar, de följer bättre än kommitténs system de allmänna skattetekniska och skattepolitiska grunderna samtidigt som de skogspolitiska aspekterna blir rimligt tillgodosedda.

Man kan sammanfattningsvis konstatera att skogsskattekommitténs förslag inte direkt kan ligga till grund för en lagstiftning. ”Det bör överarbetas med andra utgångspunkter än de rent tekniska”, för att än en gång använda departementschefens ord. Det går inte att bortse från de skogspolitiska synpunkterna. I all synnerhet som dessa mycket bra kan tillgodoses genom principer som går väl ihop med grunderna för inkomstbeskattningen i allmänhet.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:49